

lódás Magyarországon, Bp., 1979; PÁLFFY Géza, *A török elleni védelmi rendszer szervezésének története a kezdetektől a 18. század elejéig*, TSz, 38(1996).

A szerk.

Bánát → Temesi bánság

bandériális hadszervezet (< ol. *bandiera* 'címeres zászló')

A hadsereg zászlóaljak szerinti szervezése Árpád-kori eredetű: adománybirtokaik fejében a földesurakat már a korai Árpád-korban hadba szállási kötelezettség terhelte, amelynek feltételeit Kálmán király is szabályozta törvényeiben. A személyesen hadba szálló → nemeseket és a kisebb számú fegyveres tartására képes birtokosokat az Árpád-korban a vármegyei csapatokba osztották be. A 13. sz. első felében még csak a „zászlósurakat” – a → püspökökből és bárókból álló → királyi tanács tagjait – illette meg a jog, hogy háború esetén csapatukat saját címeres → zászlajuk alatt vezessék hadba. A 14. sz.-ban a bandériális haderő magvát a királyi és királynéi zászlóaljok alkották, ezt egészítették ki az udvari főméltóságok zászlóaljai és a megyék kontingensei. A 15. sz.-i bandériális reform eredményeként viszont már a legnagyobb földesurak is elnyerhették a bárók (a király által kinevezett méltóságok) bandériumállítási jogát, így ők is zászlósurak lettek. Egy-egy bárói zászlóalj a 15. sz.-ban 400 főből állt, ezt a létszámot a zászlósurak saját familiárisaiból és honorbirtokaik hadszolgálatra kötelezett népeiből állították ki.

A zsoldos hadviselés 15. sz.-i terjedésével a ~ fokozatosan elavulttá vált. A 16. sz.-tól a prelátusok és bárók gyakran → hajdúkból verbuvált → állandó hadsereget szerveztek vagy a → kamarának befizetett összeggel váltották meg a bandériumtartást. A ~ bizonyos formái továbbéltek a → nemesi felkelés intézményében.

Irod.: ENGEL Pál, *Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban. 1387–1437*, Bp., 1977; *Magyarország hadtörténete*, I–II, főszerk. LIPTAI Ervin, Bp., 1984–85; KRISTÓ Gyula, *Az Anjou-kor háborúi*, Bp., 1988.

A szerk.

bandérium → bandériális hadszervezet

Bandini, Francesco (Firenze, 1440 k.–Mo.?, 1489. jan. 6. u.)

Humanista, diplomata. A firenzei neoplatonikus akadémia tagja, szümpozionjaik fő rendezője. 1476 végén vagy 1477 elején Nápolyból érkezett Mo.-ra, itt Mátyás király familiárisa és diplomatája, összekötő a firenzei akadémia tagjai és a mo.-i humanisták között. 1480-ban latin vígasztaló dialógust írt Visegrádon elhunyt barátjáról, Simone Gondiról, és Jacopo Salviatinak ajánlotta.

Irod.: HUSZTI József, *Platonista törekvések Mátyás király udvarában*, Minerva, 1924–25; Paul Oskar KRISTELLER, *An Unpublished Description of Naples by Francesco Bandini*, in Uő, *Studies in Renaissance Thought and Letters*, Roma, 1956; Uő, *Francesco Bandini and his Consolatory Dialogue upon the Death of Simone Gondi*, in Uő, *Studies...*, i. m.; Rózsa FEUER-TÓTH, *Art and Humanism in Hungary in the Age of Matthias Corvinus*, Bp., 1990; Gábor HAJNÓCZI, *Un discepolo del Ficino a Buda. Francesco Bandini*, Verbum. Analecta Neolatina, 1(1999).

Pajorin Klára

Bánffy Gergely (16. sz.)

Erdélyi főnemes. 1556-ban magyar nyelvű történeti följegyzést írt *II. János Magyarország választott királyának II. Szulejmán török császárhoz menetele rendje és módja* címmel. Művében a szemtanú hitelességével számol be a történekről.

Kiad.: *Erdélyország történetei tára*, I, kiad. KEMÉNY József, Kolozsvár, 1837; *Erdély öröksége*, I, *Tündérország 1541–1571*, szerk. MAKKAI László, 1942; ZAY Ferenc, *János király árultatása* – Kis Péter, *Magyarázat* – [BÁNFFY György,] *Második János... török császárhoz menetele*, kiad. BESSENYEI József (*Régi Magyar Könyvtár. Források*, 2).

A szerk.

Bánffy Lukács → Lukács érsek

Banfi, Peter (Bamfi; † Brassó, 1629 u.) Szász helytörténetíró-naplóíró. Tímár-